

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ

ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

(1922 - 1982)

Έξηντα αιώλια χρόνια πέρασιν από τή Μικρασιατική Καταστροφή (1922) κι ο Έλληνισμός αναβιώνεται με περίσκεψη τή φοβερή δοκιμασία του γένους στα Ιερά κι εύλογημένα χώματα τής Ανατολής. Έκείτεις οδύνης, μά και διδαχής κι εθνικής αυτογνωσίας. Το 1922 ανήκει οποσδήποτε στις πιο πικρές χρονολογίες τής Ιστορίας μας πορείας. Ορισμένοι μελετητές το εξομοιώνουν με το 1453 κι άλλοι το θεωρούν χειρότερο, αφού πρόκειται για ξεριζωμό, ενώ στην Άλωση, παρ' όλας τīs σφαγές και τīs λεηλασίες, ή Ρωμιοσύνη αν και υπόδουλη και χωρίς κρατική βίασηση, παρέμεινε στις προγονικές εστίες.

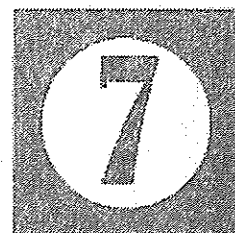
Δεν υπάρχει, ωστόσο, αμφιβολία ότι ανάμεσα στα δύο μεγάλα αυτά γεγονότα υφίσταται σχέση και συνέχεια, με ένδιαμεσα το 1821 και το 1919, όποτε αντίστοιχα απελευθερώθηκε ή σημερινή Ελλάδα και ή ελληνική Ίωνία. Δεν είναι του παρόντος να εξετασθούν οι συνθήκες, τα λάθη, οι αντιξοότητες που οδήγησαν μέσα σε τρία χρόνια στον εκριζωμό του μόχθου πόθου του Έλληνισμού για

τήν πλήρη εδαφική του αποκατάσταση και τήν απελευθέρωση των πληθυσμών του. Πόθου, που μένει ακόμη ανεκπλήρωτος με τήν ύπαρξη ως σήμερα αλυτρώτων περιοχών και παιδιών του. Στη Β. Ήπειρο, τή Μικρασία και τήν Κύπρο.

Όσο κι αν αποτελούν και τα δύο νοητές ακόμη πληγές για το Έλληνορθόδοξο γένος μας, στάθμιαν άφετηρίες για εθνική αναγέννηση και δημιουργία. Όπως λέγει μια λαϊκή παροιμία «από τ' άγκάθι βγαίνει ρόδος». Έτσι μέσα από τήν απόγνωση και τόν πόνο αναπήδησε ή ελπίδα κι ή προσδοκία, που θέρμαναν τόν Έλληνισμό και τόν στήριξαν στον ανάντη δρόμο του. Κι έγιναν κινητήρια δύναμη για τήν ανασυγκρότηση και πρόοδό του. Έχει πιά γενικά αναγνωρισθεί, ότι το μικρασιατικό στοιχείο, που κατέκλυσε τή σημερινή Ελλάδα, συνέβαλε αποφασιστικά στη βιομηχανική κι εμπορική της ανάπτυξη. Εργατικοί, φιλότιμοι, ήτομονετικοί οι πρόσφυγες, σε όλοιο τομέα κι αν επιδόθηκαν, διαζώθηκαν. Μερικοί από αυτούς κυριολεκτικά μεγαλοεργησαν.

Η Έκκλησία μιλάει στα παιδιά της με τή γλώσσα τής Ευθύνης, τής Άλήθειας και τής Άγάπης.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
1982

Πνευματική αναζωογόνηση

Δέν πρέπει όμως ή σημασιολόγηση τῆς προσφοράς τῶν προσφύγων νά σταματάει ἐδῶ, γιατί ὑπῆρξε πολύπλευρη καί αὐσιαστική. Ἦταν πρῶτ' ἅπ' ὅλα πνευματική ἀναζωογόνηση τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας, ποῦ ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση εἶχε δεχθεῖ πολλές ξενικές ἐπιδράσεις καί ἡ παράδοσή της στέναζε κάτω ἀπὸ μιμήσεις καί ἀλλοτριωμένα πρότυπα. Οἱ Μικρασιάτες ἔφεραν μαζί τους τὴν ἀνόθευτη ἑλληνορθόδοξη παράδοσή τους καί μετόπισαν μ' αὐτὴν τὴν ἑλλαδική. Βοήθησαν σὲ μιὰ σωστότερη ἐπαφή μὲ τὶς ἐθνικές μας ρίζες, μᾶς ἔφεραν κοντὰ στὴν Ὀρθόδοξη Ρωμιοσύνη χωρὶς ἀλλοιώσεις καί συμβιβασμούς. Καθὼς τὸ μικρασιατικὸ στοιχεῖο σκορπίσθηκε σὲ ὀλόκληρο τὸν ἑλλαδικὸ χῶρο ἀπὸ τὴ Μικαεδονία ὡς τὰ νησιά καί πλημμύρισε τὴν πρωτεύουσα, μετᾶγγισε καθαρὸ αἷμα στὸν ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κορμὸ.

Ἄντὶ γιὰ τὰ πολύτιμα ὑπάρχοντά τους, προτίμησαν νά φέρουν τὰ ἱερά εἰκονίσματα, τὰ τίμια λείψανα τῶν Νεομαρτύρων τῆς Ὀρθοδοξίας, τὴν πίστη καί τὴν ἐδράθειά τους καί ἔσκησαν καί πάλι τὰ περίφημα προσωνύματά τους, ποῦ ἀποτελοῦν σεμνάματα γιὰ τὸν εὐσεβῆ λαό μας: τὴ νέα Παναγία τοῦ Σουμελά, τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Ρῶσσο καί τόσα ἄλλα. Κι ἔδωσαν ἀκόμη κάτι σπουδαῖο στὸν Ἑλληνισμὸ οἱ Μικρασιάτες: κράτησαν ζωντανή τὴν ἐθνική τους μνήμη, ἀκμαία τὴ φυλετική τους συνείδηση, ἀνέπαφη τὴν πολιτιστική τους ταυτότητα.

Ἡ Ἐκκλησία στὴ Μικρασία

Μὲ τὰ γραφίματά τους, —κι ἀνέδειξαν κορυφαίους συγγραφεῖς καί λογοτέχνες—, στράφηκαν ἐπίμονα, σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐξήντα χρόνια, στὰ προγονικά τους σεβάσματα, στὶς ἐθνικές τους παραδόσεις, στὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα ἐκεῖ, στὶς σκλαβωμένες πατρίδες, καί μὲ τὴ βοσότη τους προσπάθησαν νά περισώσεισαν πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ ἐκείνα.

Διατήρησαν στενὸ τὸν δεσμό τους μὲ τὴν Ἐκκλησία καί δέν ξέχασαν ποτὲ τί ἦταν γι' αὐτοὺς ἡ Ὀρθοδοξία. Ἐπόθεση πρωταρχική γιὰ τὴν ἐπιβίωση καί τὸν πολιτισμὸ τους.

Μὲ συγκίνηση πάντοτε μιλοῦν οἱ πρόσφυγες γιὰ τοὺς μεγάλους ἱεράρχες ποῦ φάνηκαν στὴ Μικρασία, γιὰ τὸν ὑπέροχο ἱερό της κληρο, γιὰ τὰ μοναστήρια καί τὶς ἐκκλησίες τους, ποῦ ἄλλα καταστράφηκαν, ἄλλα ἐρειπώθηκαν κι ἄλλα ἔγιναν μηχανουργεῖα, ἀστυνομικὰ τμήματα, σταῦλοι. Ἀπὸ τὴν ποίηση καί τὴν πεζογραφία τους ποτὲ δέν λείπει ἡ ἀναφορὰ στὰ ὀρθόδοξα βιώματά τους, στὶς χριστιανικές γιορτές καί στὰ πανηγύρια τους, στὰ ὠραία ἔθιμά τους ποῦ συνδέονταν μ' αὐτά. Καί ὅλοι τους μὲ πόνο θρηνοῦν γιὰ τὰ ἄσπια τῶν προγόνων τους, ποῦ ἄφησαν πίσω.

Οἱ ἐθνομάρτυρες ἱεράρχες

Ἐνάμεσα στυὺς πρώτους οἱ Μικρασιάτες μνημονεῖουν τοὺς ἐθνομάρτυρες ἱεράρχες τους καί τὴ χορεία τῶν κληρικῶν καί μοναχῶν τους, ποῦ πιστοὶ στὸν Θεὸ καί στὴν πατρίδα πότισαν μὲ νέο αἷμα τὸ δέντρο τῆς φυλῆς. Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος, ὁ Μοσχονησίωv Ἀμβρόσιος, ὁ Κυθωνίων Γρηγόριος, ὁ Ζήλων Ἐυθύμιος, κι ἄλλοι ἀκόμη, εἶναι οἱ πρὸ ἱερεῖς περγαμηνῆς καί ἡ θυσία τους δόξα ἠθική τεράστια. Τὸ παράδειγμά τους ἄσβεστος φάρος. Οἱ μορφές τους κινῆμα καί περηφάνεια.

Ὅπως στὴν Τουρκοκρατία, ὅπως στὸ Ἐξοσιέννα, ὅπως σὲ κάθε ἀγώνα καί κρίσιμη ὥρα τοῦ γένους, ἡ Ἐκκλησία καί οἱ λειτουργοὶ της ἀγκάλιασαν καί πάλι στοργικά τὴ Ρωμιοσύνη. Ἔμειναν πιστοὶ στὸ ἐθνικὸ χρέος καί πλήρωσαν πρώτοι. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Γρηγόριος ὁ Ε', ὁ Ἅγιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἔτσι καί ὁ Χρυσόστομος Σμύρνης εἶχε κάθε δυνατότητα νά φύγει. Αὐτὸ τὸν συμβαίλευσαν ὅλοι, Ἕλληνες καί ξένοι. Οἱ πρόσφυγες τὸν ἠθέλησαν μαζί τους. Ἐκεῖνος ὅμως εἶχε πλήρη συναισθηση ὅτι ἦταν

ποιμένας. «Όσο έμενε εκεί έστω και μια ημε-
ρή ζωντανή έπρεπε να σταθεί άρθιος στο με-
ταξύ. «Η θέση μου είναι κοντά στο ποίμνιό
μου» άπαντούσε. Και την κράτησε ως το τέ-
λος, όταν ο μαινόμενος όχλος, μετά από μια
εικονική δίκη, κυριολεκτικά τον κατωπαύριξε.

Τόν Ήθαψαν ζωντανό

«Άλλον ιεράρχη, τόν Μοσχονησίον Άμ-
βρόσιο τόν Ήθαψαν ζωντανό, μαρτύριο πόν τό
επιφύλαξαν και σέ πολλούς άλλους Έλληνες
κληρικούς και ιερωμένους. Ό Χρήςτος Άγ-
γελομάτης χαρακτηρίζει τόν Άμβρόσιο ως
έναν από τούς ήρωικότερους ιεράρχες και
Νεομάρτυρες τής Εκκλησίας και σημειώνει:
«Τήν ήμέραν, άκριβώς τής εορτής του Σταυ-
ρου, διετάχθη από τούς καταλαμβάντας τά Μο-
σχονήσια ό έκτοπισμός του πληθυσμού. Δέν
θά έμενε κανείς εις τό Μοσχονήσι. Θά ώδη-
γούντο όλοι εις τό έσωτερικό, από του μη-
τροπολίτου Άμβροσίου μέχρι και του τελευ-
ταίου θρόνου. Η διαταγή κανένα δέν έξή-
ρει. Από όλον αυτών τόν πληθυσμόν έστω
και ένας δέν έσωθή, ώστε να δώση πληροφο-
ρίας διά τό μαρτύριον των Ήξι αυτών χιλιά-
δων. Βέβαιον μόνον είναι, ότι όλος αυτός ό
κόσμος έξουθενώθη και έθανιώθη μέσα εις
ένα πρωί, με π ρ ο θ ι ο ν τόν μητροπολίτην
Άμβρόσιον, τόν όποιον Ήθαψαν ζωντανόν, διό-
τι ύπήρξε καλός ποιήν, καλός Έλληνας» (Χρο-
νικών Μεγάλης Τραγωδίας, σελ. 324).

«Άλλους ιερωμένους τούς πετσόκισσαν κοι-
μάτι κοιμάτι, άλλους τούς διακόπτεσαν και
τούς διέσπυραν κι άλλους τούς κρεμαίναν. Ό
θάνατος χωρίς μαρτύρια άποτελούσε έξαιρη-
ση σπάνια. Θά λεγε κανείς ότι τό ράσο γνώρι-
σε όλη τήν εκδικητική μανία του βάρβαρου
κι άλλότιστου επιδρομέα.

Ό Κυδωνιών Γρηγόριος

Τήν ώρα που ό καθένας προσπαθούσε κά-
τι να περισώσει, να βρει ένα μέσο να φύγει
από τή γή αλλάζονο των πατέρων του, που

είχε γίνει γή πυρός, ό κλήρος και από πάν-
των οι ιεράρχες άδιαφορόντας για τή ζωή
τους, κοίταζαν πώς ν' άντακουράσουν τόν πό-
νο του ποιμνίου τους.

«Ό Κυδωνιών Γρηγόριος, γράφει ό Άκα-
δημαϊκός Ήλίας Βενέζης, Μικρασιάτης κι
αυτός που γνώρισε ό ίδιος τά μαρτύρια των
Τούρκων, ό Γρηγόριος έμεινε στην πόλη με
τά γυναϊκόπαιδα, έκανε ό,τι του περνούσε για
τή σωτηρία του ποιμνίου του, διαδήματα, έκ-
κλήσεις στους Τούρκους, νομίζοντας πως ά-
κόμα τό κήρος τής Εκκλησίας, τά προνόμια
τά Σουλτανικά, είχαν σημασία. Σε λίγες μέ-
ρες άρχισαν να φτάνουν στο λιμάνι θαπόρια
με άμερικανική σημαία, για να παραλάβουν
τά γυναϊκόπαιδα. Οι Τούρκοι εβαν στην άρ-
χή: «Η άδεια τής άνιχωρήσεως ισχύει μόνο
για 24 ώρες. Όσοι δέν προλάβουν να φύ-
γουν, θά μεταφερθούν εις τό έσωτερικό τής
Άνατολής». Ό Δεσπότης πήγε και βρήκε τόν
Τούρκο φρούραρχο. Είχε πάντα τό κουράγιο
να μιλά άδυστηρά, αν και μάντευε τό τέλος
που τόν περιμένε. Διαμαρτυρήθηκε: Πόσοι
προλάβαν να μπαρκάρουν σε 24 ώρες, με
τά λίγα μέσα που ύπήρχαν;

—Άντιλαμβάνομαι τά σχέδιά σας, είπε
στον Σαιπρή Πασά. Θέλετε να μάς έξοντώ-
σετε όλους. Άλλά τί έβρεξε και δέν τό έδέ-
χθη ή γή;» (Νέα Έστία, Μνήμη Μ. Άσίας,
σελ. 11).

«Όπως και στον Μοσχονησίον Άμβρόσιο,
έτοιμαζαν και στον Γρηγόριο τό ίδιο μαρτυρι-
κό τέλος, σκόπευαν να τόν θάψουν ζωντανό!
«Ήστίνα μπουγιούκ παπάζ, μπουγιούκ έντερήζ
(άρχιπαπά, αναιδέστατε), δέν θά σε σφάζω,
γιατί ξερείς πόσο σ' αγατώ», του είπε ό Τούρ-
κος ύπολοχαγός που τόν συνέλαβε (Άγγελο-
μάτης, όπ. παρ., σελ. 322). Δέν εκπλήρωσε
όμως τό άνομο σχέδιό του, γιατί ό Γρηγόριος
ξεφύγησε πριν τόν ένταφίσουν...

Φριχτό βασανιστήριο

Άλλος ιεράρχης, ό Ζήλων τής Άμισίας

Ευθύμιος, πλήρωσε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ αἰχμαλωτισμένον ποιήματό του μὲ τὰ πρὸ φριχτὰ μαρτύρια καὶ τὸν ἀργὸ καὶ ὀδυνηρὸ θάνατό του. Ἐίχε συλληφθεῖ κι ὁ ἴδιος στὴς 21 Ἰανουαρίου 1921 καὶ φυλακίσθηκε μὲ ἄλλους τοὺς ἐξέχοντες Ρωμιοὺς τῆς πόλεως σὲ ἀμπωντρούμια τῆς Ἀμασίας.

«Τὴν 18ην Ἀπριλίου, ἡμέραν τοῦ Πάσχα, γράφει ὁ Μικρασιάτης γυμνασιάρχης Ἀθῶν. Γ. Τσερόγλου, διαλαθὼν τῆς προσοχῆς τοῦ δεσποφίλακος εἰσήλθεν εἰς αἰθούσας βασιυ ἐκραιούντο πολλοὶ ὁμογενεῖς ἐν αἰδοτηρῷ ἀπομονώσει, διὰ νὰ παρηγορήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς. Καταστὰς οὕτω περισσότερον ὑποπίστος ἀπεμονώθη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἰς τὰ ἄγρᾳ ὑπόγεια τῶν φυλακῶν. Παρ' ἄλλων κρατουμένων διασωθέντων ἀργότερον, ἐγένοντο γνωστά τὰ μαρτύρια, τὰ ὁποῖα ὑπέμεινεν ἔκτοτε καὶ αἱ σήμερᾳ του, αἱ ὁποῖαι ἐδόνουν τὴν φυλακὴν. Προφανῶς ὑπεβάλλετο εἰς βασανιστήρια. Ἄλλοτε ἠκούετο ἡ φωνὴ του ψάλλονσα τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Ἐκείθεν αὐτὸς ἑαυτὸν. Ὡς εἰρωνεσία δὲ τῆς τύχης ἦλθε μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ καταδίκη του ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀγκέρᾳ ἑπάτων δικαστηρίου τῆς Ἀνεξαρτησίας εἰς θάνατον».

Τὸν Προϊστούγγελλό του Ἀρχιμανθρήτη Πλάτωνα Ἀιθαΐδην αὐτὸν ἄντεξε τὰ βασανιστήρια, τὴν κρέμασαν μαζὶ μὲ τοὺς προσκίτους καὶ τοὺς ἔριξαν ἄλλους μέσα σὲ ἓνα

λάκκο - τάφο. Στὸ στήθος τοῦ ἱερομένου εἶχαν κερρατώσει τὴν ἀπόφραση τῆς ὁμαδικῆς καυδίκης καὶ τὸ κατηγορητήριον, ὅτι ὑπονόμειαν τὸ τουρκικὸ κράτος! Δικαιολογίες κι ἀνυπέστατες κατηγορίες εἴρισαν πολὺ εἰκόλα. Πόσοι ἐπώνυμοι κι ἀνόνημοι ἱεράρχες καὶ κληρικοί κι ἄλλοι πιστοὶ Ὁρθόδοξοι ἀφηνείσθησαν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο:

Πῶς νὰ ξεχάσουν;

Πῶς νὰ τὰ ξεχάσουν οἱ Μικρασιάτες ὅλα αὐτά; Πῶς νὰ τὰ ξεχάσει τὸ ἔθνος; Πῶς νὰ ἐπιουλωθοῦν οἱ πληγές; Πῶς νὰ σβήσει ἡ θρόακι τοῦ αἰγόκαϊει στὴ μνήμη; Κανένας λαός, γράφει ὁ συγγραφεὺς τῆς «Πονεμένης Ρωμοσύνης» δὲν ἔχουσε τόσο αἷμα γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ ὅσο ἔχουσε ὁ δικὸς μας ἀπὸ καταβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἴσαμε σήμερα. Κι αὐτὸς ὁ ματωμένος ποταμὸς εἶναι μιὰ πορφύρα ποὺ φόρεσε ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας, καὶ ποὺ θάπρεπε νὰ τὴν ἔχοιμε γιὰ τὸ μεγαλύτερο καίχημα.

Γιὰ τὸ ἑλληνορθόδοξο γένος μας ὁ ἀγώνας ἦταν πάντοτε κενός: γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν πατρίδα. Ἐξήντα δλόκληρα χρόνια ἀπὸ τὴν Καταστροφὴ μνημονεύοιμε μὲ ἐπίγνωση τοὺς μάρτυρες καὶ τοὺς νεκροὺς τῆς πατρίδας καὶ τῆς πίστεως, κλίνοντας εὐλαβικά τὸ γόνατο στὸ μεγαλεῖο καὶ στὴν βαρότητα προσφρά τοῦς.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἐφημερίδα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Τὸ μαχητικὸ, πνευματικὸ ὄργανο τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει καὶ κατατασιζεῖ τὸ λαὸ πάνω σ' ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Ἐτήσια συνδρομὴ 300 δραχ. Ἰακίου 1 - Ἀθήνα (140).

«ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ». Τριμηνιαῖο περιοδικὸ. Συντάσσεται ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Δ.Ι.Σ. Τηλ. 721.2904, 724.4108. Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ διανέμεται δωρεάν μὲ τὴν φροντίδα τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων. Τύποις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐπιλησίας τῆς Ἑλλάδος.